

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

47

ISSN 1211-7250

ISBN 80-86023-77-X

BRNO 2006

PD 1520/47.2006

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis, vydává Archeologický ústav Akademie věd České republiky Brno.
Peer-reviewed journal published by the Institute of Archaeology, Brno.

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttikay, Jiří A. Svoboda, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Jaroslav Tejral

Výkonná redakce
Assistant Editors

Dana Gregorová, Balázs Komoróczy, Ladislav Nejman, Rudolf Procházka,
Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela, Petr Škrdl

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR
Královopolská 147, 612 00 Brno
E-mail: pv@iabrno.cz
<http://www.iabrno.cz/3cacz.htm>

KNIHOVNA AV ČR

PD 1520

47 (2006)

97220/07

07220/07

Obrázek na obálce
Cover illustration

Pekárna. Kamzík (*Rupicapra rupicapra*). Foto M. Frouz

Vychází jednou ročně/Published yearly

ISSN 1211-7250

ISBN 80-86023-77-X

Copyright © 2006 by the Archeologický ústav AV ČR Brno, and by the authors.

Tisk/Print Bekros

Pokyny pro autory na internetové stránce
Instructions to authors on internet pages

<http://www.iabrno.cz/3calcz.htm>

9395458

Následný stavební vývoj domu (výstavba zděného sklepa) na parcele č. 428 měl pravděpodobně za následek odstranění výše uložených původních nadložních vrstev. Stratifikaci v celé ploše suterénních prostor stávající budovy uzavírá navážková vrstva smíšeného charakteru, jejíž datování upřesní až zpracování nálezů; byla překryta betonovou podlahou stávajícího suterénu.

Závěrem lze konstatovat, že záchranný výzkum umožnil vzhledem k rozsahu a časovým dispozicím podrobně sledovat v opavských podmínkách dosud ojedinělý kontinuální stavební vývoj dřevohliněné zástavby skeletové (rámové) konstrukce v rámci jedné parcely v průběhu 13.–14. stol. Důležité je mj. zjištění, že veškeré registrované stavební fáze svou orientací v zásadě respektují systém parcelace dochované dodnes, přičemž pozice objektů v přední části parcely koresponduje s dodnes dochovanou uliční čarou. Výzkum je v současné době ve stadiu zpracování, detailnější pojednání bude následovat až po jeho konečném vyhodnocení; důležitou chronologickou oporou bezpochyby budou dendrochronologická data získaná z dochovaných dřevěných konstrukčních prvků.

František Kolář

Literatura

- Bakala, J. 1974: Počátky města Opavy. *Časopis Slezského muzea. Zvláštní číslo k 750. výročí města Opavy*, 3–24.
- Kuča, K. 2000: *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV. díl*. Praha, 684–716.
- Rosová, R., Strakoš, M. 2004: *Dům čp. 331, Holubí 2 v Opavě. Stavebně-historický průzkum*. Strojopis uložený v archivu NPÚ, ú. o. p., v Ostravě.

Resumé

Opava (Kataster Opava-město, Bez. Opava). Holubí Str. 2, Parz. Nr. 428. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

OPAVA (k. ú. Opava-město, okr. Opava)

Beethovenova ulice 1, parcela č. 231. Středověk (15. stol.). Město. Záchranný výzkum.

V návaznosti na projekt „Stavební úpravy části kláštera související se změnou účelu užívání na varhanickou školu – II. etapa“ proběhl v areálu kláštera milosrdných sester Panny Marie Jeruzalémské v Opavě ve dnech 2.–4. 9. 2005 drobný záchranný výzkum (NPÚ Opava, akce č. 54/05).

Dochování celé řady archeologických nálezových situací přímo v objektu varhanické školy potvrdil archeologický výzkum již v roce 2001 (Juchelka 2002) – I. etapa.

Lokalita se nachází v jižní části historického jádra města Opavy, v bezprostřední blízkosti linie původního středověkého městského opevnění. Je součástí domovního bloku vymezeného ulicemi Ostrožnou, Beethovenovou, Matiční a Pop-skou.

Archeologický výzkum, realizovaný v počáteční fázi formou dohledu, se orientoval zejména na výkopy dosahující hloubky v rozmezí 1–2 m, prováděné v souvislosti se sanací obvodového zdiva a s rekonstrukcí inženýrských sítí. V průběhu stavebních prací bylo průběžně kontrolováno i snižování

terénu v prostoru dvora, kde probíhala stavební úprava zpevněných ploch do hloubky cca 0,4 m.

Náležová situace registrovaná v ploše i ve všech výkopech byla obdobná, pod současnou úpravou povrchu se nacházela vrstva stavební suti. Pouze ve výkopu při obvodovém zdivu dvorního traktu s přístavbou rozšiřující schodišťový prostor byl v krátkém úseku zjištěn pozůstatek kulturní vrstvy datovatelné několika zlomky keramiky do průběhu 15. stol.

Marek Kiecoň

Literatura

- Juchelka, J. 2002: Opava (okr. Opava), Beethovenova ulice. *Přehled výzkumů 43* (2001). 285–286.

Resumé

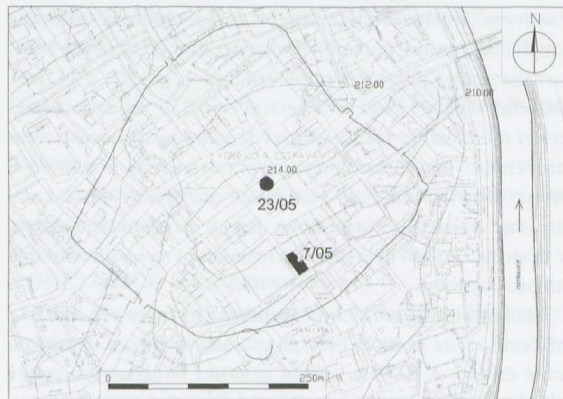
Opava (Bez. Opava). Beethovenova Str. 1, Parz. Nr. 231. Mittelalter. Stadt. Rettungsgrabung.

OSTRAVA (k. ú. Moravská Ostrava, okr. Ostrava)

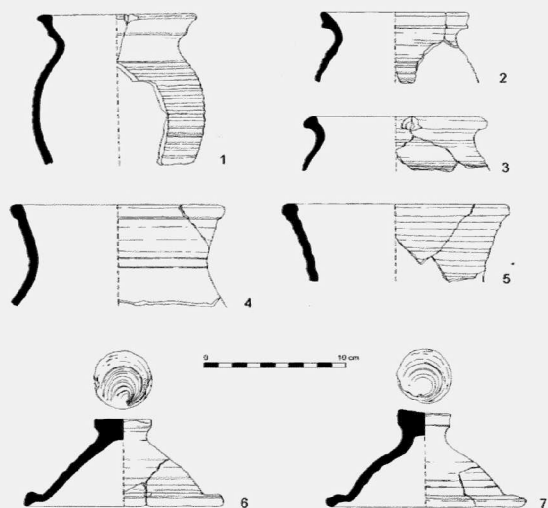
Masarykovo náměstí 1. Středověk, novověk. Město. Záchranný výzkum.

V roce 2005 pokračovala v prostorách nynějšího Ostravského muzea (dřívější staré radnice), souběžně s celkovou rekonstrukcí a statickým zajištěním budov, II. etapa záchranného archeologického výzkumu. Výzkum byl uskutečněn archeologickým pracovištěm NPÚ, ú. o. p., v Ostravě (číslo akce NPÚ: 7/05), v březnu a dubnu 2005.

První etapa záchranného výzkumu, realizovaná v roce 2004, proběhla v interiéru a exteriéru budovy A, tedy v nejstarší části někdejší radnice, obrácené směrem do náměstí (Kolář – Štírlková, v tisku). Druhá etapa záchranného výzkumu, která proběhla v interiérech budov C a D, nacházejících se v zadní části parcely obrácené směrem do ulice Pivovarské, přinesla neméně zajímavé doklady středověkého osídlení.

Obr. 156. Ostrava. Lokalizace archeologických akcí realizovaných v roce 2005 NPÚ-ÚOP v Ostravě. Ostrava. Die Lage der Grabungen, die im Jahr 2005 die Denkmalpflege in Ostrava vorgenommen wurden.

Obr. 157. Ostravské muzeum (2. etapa): výběr keramiky z k. 433 (obj. 545; M020-022).

Das Museum von Ostrava (2. Etappe), Auswahl der Keramik aus dem Kontext 433 (Grube 545; M020-022).

Nutnými stavebními úpravami, které zahrnovaly izolace a statické zajištění stěn i klenb v suterénech budov C a D, hrozilo narušení původních archeologických situací. V jednotlivých místnostech budovy C a budovy D byly archeologické vrstvy a objekty zachyceny po odstranění stávajících podlah a násypů v mocnosti cca 0,5 m. Z časového důvodu, ale také z důvodu nutnosti dodržet určenou maximální konečnou úroveň snižování povrchu nebyl povrch ve všech sklepních prostorách snižován celoplošně až na úroveň geologického podloží.

Sklepní prostory budovy C: v místnosti M020-022 byly zachyceny tři středověké objekty (o. 544, 545, 546) zahloubené do písčitého podloží. Oválný objekt 545 s osami 2,8 a 1,2 m byl z jedné čtvrtiny narušen výkopem pro základovou zeď budovy muzea. Objekt 545 je možné interpretovat jako odpadní jámu vyplněnou jednorázově nebo v krátkém časovém horizontu odpadem z domácnosti (zlomky kuchyňské stolní keramiky, kostěný hřebec, zvířecí kosti, struska apod.) a datovat předběžně do 2. pol. 13. a 14. stol. Obdélný objekt 546 o rozměrech 5,7 × 0,5 m, zabírající téměř celou místnost, je s největší pravděpodobností pozůstatkem dřevěného shořelého koryta. Po odstranění mazanícové vrstvy byly na dně po celé délce zachyceny pozůstatky dřevěné konstrukce v podobě jamek pravouhlého tvaru. V destrukci koryta bylo nalezeno minimum materiálu vhodné pro datování.

Místnost M024-025 byla rozdělena na čtverce A, B, C, D, přičemž až na podloží byly prozkoumány pouze dva protilehlé čtverce A a D. Po snížení několika navážkových vrstev byla zjištěna přítomnost zahloubeného obdélného objektu (obj. 573), v jihozápadní části narušeného vnější základovou zdí budovy. Po vybrání výplně jámy byla ve čtverci A zachycena vstupní šíje s pozůstatky fixace dřevěného obložení schodů v podobě kulových jamek a negativy trámů základového věnce. Obdobné otisky byly nalezeny i na dně sníženého

čtverce D. Na základě zjištěných situací je objekt možné interpretovat jako suterén domu, datovaný mezi 2. pol. 13. stol. a průběh 14. stol. Zjištěná max. šířka objektu byla 1,7 m, minimální délka 2,2 m.

Obdobná situace byla dokumentována v místnosti M026. Po odstranění navážkových vrstev se na podloží vyrýsoval zahloubený víceméně pravouhlý objekt (obj. 563), částečně narušený výkopem pro novověkou zeď budovy. Po vybrání jeho výplně (k. 491) byly na dně identifikovány pozůstatky základového věnce. Objekt je možné interpretovat jako zahloubený suterén domu o maximální délce 3,4 m a minimální šířce 2,4 m a předběžně datovat do 2. pol. 13. stol. a průběhu 14. stol. V severozápadním rohu místnosti byl zahlouben další, oválný objekt (obj. 571), pravděpodobně odpadní funkce.

Jiná situace byla zachycena v místnosti M027, kde se po odstranění stávající podlahy a začistění objevila souvislá šedočerná páchnoucí vrstva (k. 474). V prostoru byly položeny tři sondy (S12, S15, S18). V jediné sondě (S18) bylo dosaženo písčité podloží. Vrstva 474 a vrstva stratigraficky starší (k. 1119) obsahovala zlomky, ale i celé kusy kuchyňské stolní keramiky, zvířecí kosti, vaječné skořápky, odřezky kůže a větší množství ztrouchnivělého dřeva, březové kůry a několik dřevěných fragmentů. Interpretovat uvedenou archeologickou situaci bylo poměrně složité. Pravděpodobně se jedná o pozůstatek dalšího zahloubeného sídelního objektu neznámých rozměrů a stěn, narušeného novověkými výkopy pro zdi budovy. Je možné velmi opatrně uvažovat, že hrany objektu byly zachyceny v přilehlých místnostech M026 (zde narušil starší objekt 563) a M028, na profilu sondy S21.

V úzkém prostoru místnosti M028 byly položeny dvě sondy S20 a S21. Na stěnách byly dokumentovány jednotlivé archeologické vrstvy a jeden zahloubený objekt středověkého stáří (obj. 584), který nebyl z technických důvodů dobrán až na podloží.

Další stavební úpravy zasahující do původních archeologických situací byly uskutečněny v přízemí budovy C, kde byly položeny dvě sondy S8 (1,8 × 0,7 m) a S11 (1,7 × 1,0 m). Archeologická souvrství byla zachycena pod cca 0,5–0,7 m násypy stavební suti pod podlahou. Sondy byly v průměru sniženy o 2,5 m, z bezpečnostních důvodů nebylo možné ve snižování pokračovat. Z nejnižších vrstev sond pocházejí nálezy, které je možné předběžně datovat do 2. pol. 13. a průběhu 14. stol.

Sklepní prostory budovy D: archeologické situace v místnosti M032 byly dokumentovány pouze v jedné třetině. Jednalo se o nejnižší položenou místnost budovy D a z toho důvodu byly původní středověké situace zachyceny takřka okamžitě. Na povrchu kontextu 1123 byly zaznamenány pozůstatky vodorovně položených fošen či trámů, po jejichž odebrání se objevily svisle zapuštěné kůly a pravouhlé kolíky přímo zapuštěné do podloží. Ve výplni mezi jednotlivými dřevy byly nalezeny zlomky keramických nádob, kůže, zajímavý je nález kovové čepele nože. Tuto nálezovou situaci je možné interpretovat jako zpevnění povrchu v podobě dřevěného chodníku. Tento prostor byl ve středověku jistě využíván jako komunikační tah.

V celé ploše místnosti M033 byly zachyceny jednotlivé dorovnávký novověkého stáří, které byly zdokumentovány na několika profilech. Dále byly v místnosti položeny dvě menší

sondy S19 (1,7 × 1,0 m) a S22 (1,1 × 1,0 m), na jejichž profilech byly zdokumentovány další vrstvy a jeden zahloubený objekt (obj. 582) středověkého stáří.

Výzkum místnosti M034 bylo nutné omezit pouze na položení obdélné sondy S23 v rohu místnosti, který přiléhal k místnosti M033, a na dokumentaci novověké kamenné studny. Jednotlivé vrstvy v sondě S23 (1,1 × 1,0 m) bylo možné ztotožnit s novověkými navážkami v M033. Dokumentace studny (obj. 940) byla ztížena skutečností, že z poloviny zasahovala pod zděný vnější základ novověké budovy. Nebylo ji také možné vyčistit.

Druhá etapa archeologického výzkumu v rekonstruovaných budovách C a D Ostravského muzea přinesla cenné informace o charakteru zástavby této parcely ve středověku. Archeologický výzkum teprve čeká na kompletní zpracování, případně podrobné publikování.

Tereza Krasnokutská

Literatura

Kolář, F., Štřílková, J., v tisku: Ostrava (k. ú. Moravská Ostrava, okr. Ostrava), *Přehled výzkumů* 46. Brno.

Resumé

Ostrava (Bez. Ostrava). Masaryk Platz. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

OSTRAVA (k. ú. Moravská Ostrava, okr. Ostrava)

Masarykovo náměstí, ulice 28. října, Zámecká, Sokolská třída. Středověk, novověk. Město. Záchranný výzkum.

V průběhu měsíců května – srpna roku 2005 probíhaly v centru Ostravy rozsáhlé stavební práce související s dokončením výstavby kolektoru (napojení stávajících inženýrských sítí, domovní přípojky), na ně pak navázaly rekonstrukce ulice 28. října a Sokolské třídy. V návaznosti na harmonogram stavby byl realizován záchranný archeologický výzkum (NPÚ Ostrava, akce č. 23/05), jehož úkolem byla zejména dokumentace archeologických nálezových situací na stěnách výkopů, doplněná plošným odkryvem v místě tří šachet na Masarykově náměstí.

V prostoru ulice 28. října (původní ulice Prostřední, rozšířená v letech 1841–1842) byla ve výkopech pro domovní přípojky registrována souvrství vykazující komunikační charakter těchto míst, a to včetně dvou valounových dlažeb a dřevěného haťování datovatelných do průběhu 14. stol. a jedné valounové dlažby novověké. Původní terény při linii zástavby byly zničeny řadou výkopů recentních inženýrských sítí, obdobná situace byla zjištěna i na Masarykově náměstí, v Zámecké ulici i v Sokolské třídě. Při vyústění ulice 28. října do Sokolské třídy byl dokumentován pozůstatek původní kanalizační stoky tvořené lomovým kamenem a zaklenuté valenou klenbou. Její průběh byl registrován ve více výkopch v Sokolské třídě.

Na Masarykově náměstí byl také realizován plošný odkryv v místě tří výkopů pro šachty (cca 3 × 3 m), výkopy nesou označení sond S5–S7. Nejzajímavější se ukázala situace zjištěná v sondě S5 (SV vyústění ulice 28. října do Masarykova náměstí). Při bázi odkrytého souvrství byla dokumentována dlažba tvořená menšími oblázky, jejíž využití lze klást na záklá-

dě nálezů pocházejících z povrchu již do průběhu 13. stol. Následovaly další dvě oblázkové dlažby, datovatelné do průběhu 14. stol. Tato situace je odlišná od stavu pozorovaného při výzkumu šachty D v jihovýchodní části Masarykova náměstí v roce 2003 (Kiecoň 2004), kde byly zjištěny pouze dvě úpravy povrchu ze 14. stol. – starší dřevěné haťování a mladší oblázková dlažba.

V sondě S6 v jihozápadní části Masarykova náměstí byly registrovány dvě starší oblázkové dlažby datovatelné do 14. stol. Situace v sondě S7 v JZ vyústění ulice 28. října do Masarykova náměstí byla narušena recentním výkopem pro kanalizační potrubí.

Marek Kiecoň

Literatura

Kiecoň, M. 2004: Ostrava (okr. Ostrava). Masarykovo náměstí. *Přehled výzkumů* 45, 234, 235.

Resumé

Ostrava (Bez. Ostrava). Masarykovo Platz, Str. Sokolská, Zámecká, 28. října. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

OTROKOVICE (okr. Zlín)

„Chmelín“. Středověk (15. stol.) Sídliště. Záchranný výzkum.

Na trase nově budované komunikace městského obchvatu při překřížení současné hlavní komunikace I/49 mezi Zlínem a Otrokovicemi východním směrem od místní části Otrokovic, Kvítkovic byl v březnu až květnu roku 2004 realizován rozsáhlý záchranný výzkum. Naleziště v prostoru „Chmelína“ je přesně lokalizováno na ZM 1 : 10 000, č.l. 25-31-24, od Z s. č. 146 a 175 mm (úsek SO 111) a 151 a 153 mm (úsek SO 112 – JV obchvat), od J s. č. 68 a 81 mm (SO 111) a 61 a 65 mm (SO 112). Poslední fázi osídlení zjištěnou při rozsáhlém výzkumu v prostoru „Chmelína“ (celkem 478 objektů) představuje nález zahloubeného objektu č. 538, v jehož výplni byla nalezena část železné nádoby a kolekce keramiky z poslední čtvrtiny 15. stol. Zároveň zde byl nalezen fragment kamenného žernovu, takže není vyloučeno, že zde stál objekt větrného mlýna, o němž se snad zmiňují pozdější písemné zprávy.

Jiří Kohoutek

Resumé

Otrokovice (Bez. Zlín). Mittelalter (15. Jh.) Siedlung. Rettungsgrabung.

PONĚTOVICE (okr. Brno-venkov)

„Druhé stoly“. Raný středověk (?). Sídliště. Záchranný výzkum.

V trase budovaného kanalizačního sběrače byla na břehu ponětovického rybníka odkryta část jediného nepravidelného zahloubeného objektu. Několik keramických zlomků umožňuje pouze rámcové datování nejspíše do raného středověku.

David Parma